

FN-forbundets Nyhedsbrev

Årgang 4, nr. 5, august-september 2009

Indhold i dette nummer:

NYT fra FN-forbundet	2
Er vejen til fred ligegyldig?	3
Overraskende enighed på 'COP15'	5
Verdensføderationen af FN-forbund (WFUNA).....	7
Nye alliancepartnere – nye fjendebilleder.....	10
FN modvirker lægers medvirken ved tortur	14
NGO'er opfordrer FN til at gribe ind over for grove overgreb i Honduras.....	17
Brasiliens rolle i verden – indtryk fra en studietur	18
INTERNATIONALT OVERBLIK ved Henrik Døcker	23
BØGER anmeldt af Henrik Døcker	32

Deadline for stof til næste nummer af nyhedsbrevet er den 1. oktober 2009.

Udgivet af FN-forbundet, Store Kongensgade 36, 4.th., 1264 København K, www.una.dk,
e-mail: fnforbundet@una.dk, ISSN: 1901-645X
Redaktion: Anni Herfort Andersen, Henrik Døcker, Hanne Steinmeier og Jørgen Estrup
(ansvarshavende)

NYT fra FN-forbundet

Nye medarbejdere på sekretariatet

FN-forbundet har i august fået to nye medarbejdere, Anne Marie Wium-Andersen og Susan Høgholt. Som akademisk medarbejder skal Anne Marie indgå i den overordnede styrkelse af sekretariatet og af FN-forbundets stemme udadtil. Anne Maries ansættelse varer foreløbig frem til den 1. marts. Susan Høgholt varetager jobbet som Forbundets bogholder. Hjertelig velkommen til begge!

Seal the Deal

Seal the Deal er FN's verdensomspændende underskriftindsamling, hvor man bl.a. støtter kravet om "a fair climate agreement at the Copenhagen conference". Klik på <http://www.sealthedeal2009.org> og tilslut jer!

People's Climate Action

People's Climate Action skal fungere som en strategisk og praktisk platform, der sikrer, at der er gode rammer, rummelighed og velkoordinerede aktiviteter for borgere i hele Danmark op til konferencen - og for københavnere og de nationale og internationale besøgende ved COP15. Se mere på <http://www.peoplesclimateaction.dk/>

Turen Går Til De Varme Lande

Tirsdag den 1. september udkommer *Turen Går Til De Varme Lande*. Bogen, som er udgivet på Politikens Forlag og støttet af Danida, er skrevet af de to Politikeren-journalister Michael Rothenborg og Lars Dahlager. Bogen fortæller om klimaforandringerne konsekvenser og særligt, hvordan de rammer udviklingslandene. Bogen kan fås gratis hos boghandlere og på biblioteker landet over.

Er vejen til fred ligegyldig?

"Præsident Karzai har allieret sig med et bundt mistænkte krigsforbrydere" (Information den 20. august 2009). "30 civile afghanere frygtes dræbt under luftangreb af koalitionsstyrker i det vestlige Afghanistan" (politiken.dk den 5. maj 2009).

"USA's militærtop har planer om at foretage et grundigt eftersyn af det berygtede Bagram-fængsel i Afghanistan, hvor amerikanske styrker tilbageholder terrormistænkte" (politiken.dk den 20. juli 2009).

Af Lave K. Broch, medlem af FN-forbundets bestyrelse

Kampen mod Taleban og for et demokratisk Afghanistan er ikke uproblematisk. Der er derfor god grund til, at den internationale fredsdag den 21. september bruges til at sætte fokus på, hvordan Danmark bidrager til udviklingen af fred i Afghanistan og andre steder.

Terrororganisationer skal uden tvivl bekæmpes, men det er ikke ligegyldigt, hvordan vi støtter kampen mod terrorisme. Vi bør derfor overveje, om fred nogen sinde kan nås i Afghanistan, hvis "vi" og vores allierede accepterer eller ser igennem fingrene med, at menne-

skerettighederne krænkes – såsom tortur i fængsler, at civile dræbes fejlagtigt og at mistænkte krigsforbrydere kommer til magten.

De fleste danske partier er enige om, at Danmark skal være en del af den internationale koalitions kamp mod Taleban i Afghanistan. Der er også mange gode argumenter for at bekæmpe Taleban. For Taleban er ikke kun en trussel mod vestlige stater. Taleban er især en organisation, der truer civile afghaneres liv og frihed hver dag. Men desværre er der også sket mange store fejl i den internationale koalitions kamp mod Taleban.

Den vestlige koalition og det nye styre i Afghanistan har samarbejdet og samarbejder med personer og grupperinger, der er mistænkte krigsforbrydere. Ved det seneste valg stillede f.eks. Abdul Dostum op som kandidat, og han er mistænkt for masse mord. F.eks. menes han at være ansvarlig for, at ca. 2000 Taleban-fanger tørstede til døde i containere under invasionen i 2001 (Information den 20. august 2009).

Et andet alvorligt problem i kampen for et fredeligt Afghanistan er, at alt for mange civile rammes af Talebans terrorangreb eller af fejlbombninger begået af de internationale koalitionsstyrker. Hvis danske myndigheder jagtede terrorister i Danmark ville de aldrig accep-

tere, at hele landsbyer fejlagtigt blev ramt af bomber. Det er på tide, at vi viser samme omhyggelighed, når vi støtter kampen mod terrorisme andre steder i verden. Udover at det er en tragedie for ofrene og deres familier, så er koalitions fejltagelse med til at give næring til støtten til Taleban.

Det ser også ud til, at nogle af vores allierede har benyttet sig af tortur ikke mindst i det berygtede Bagram-fængsel, og der er gennemført andre problematiske tiltag i kampen mod Taleban, f.eks. brug af lejesoldater.

Der er dog god grund til at tro, at den nye amerikanske præsident Barack Obama vil sikre en mere fornuftig kamp mod Taleban, men det er også afgørende, at vi i Danmark får en dis-

kussion af, hvordan vi bør bekæmpe terrorisme, og hvor vores grænser går. Hvornår er nok nok? Vi bør simpelthen opstille nogle ufravigelige krav. Der kan kun skabes fred i lande som Afghanistan, hvis det sker på et grundlag, der bygger på demokrati, menneskerettigheder og retssikkerhed. Det er uacceptabelt, at mistænkte krigsforbrydere kan gå rundt frit rundt uden at blive retsforfulgt. Det er også nødvendigt at have en sammenhængende plan for den forebyggende og humanitære indsats. Danmark bør aldrig se igennem fingrene med menneskerettighedskrænkelser og slet ikke, hvis vi selv eller vores allierede har skyld i dem. For hvordan kan vi nogensinde forvente, at der vil komme fred i lande som Afghanistan, hvis grundlaget for freden er ufredeligt?

Overraskende enighed på 'COP15'

Så blev 2009 året, hvor det endelige skete. En enig udtalelse fra det internationale samfund – dog på nær Australien – ovenpå et veloverstået topmøde, hvor med det første store skridt blev taget imod en klimaaftale

af Anne Marie Wiium-Andersen, FN-forbundets sekretariat

Oprettelsen af en klimafond indenfor rammerne af UNFCCC bliver nu til virkelighed. Og det med stor hjælp fra USA, der efter de indledende forhandlinger, hvor de efterhånden alt for genkendelige forbehold og ultimatummer blev gentaget, overraskede alle til stede ved at tilbyde sig som enedonor til de \$10 mia. for fondens første år.

Fremover vil fonden blive finansieret gennem en International Grøn Skat pålagt alle verdens lande (små østater og mindst udviklede lande undtaget), reguleret alt efter landenes økonomiske status og CO₂-udledning for således at sikre en lige og retfærdig fordeling af omkostningerne til at sikre vores klima.

Sandsynligt? Næppe. Men dét var resultatet af en eftermiddag i FN's og diplomatiets tegn for de internationale deltagere i højskolernes klimauge på Krogerup Højskole, der for en eftermiddag i august fik lov at lade som, at det var dem, der sad med retten til at

forhandle en klimaaftale på plads for COP15.

I spidsen stod Morten Thulstrup, Rosa Haslund, Pernille Lausen Hansen og Mette Bülow Olsen fra DanMUN, der havde lagt et enormt arbejde forud for eftermiddagen, hvor 75 unge såvel som gamle fra hele verden skulle deltage i det første Model UN af sin slags med klimakonferencen som udgangspunkt.

Som den jyde, jeg nu er, har jeg – og har altid haft – en efter min mening sund skepsis over for alt, der bare minder om rollespil eller simuleringer. For man ved jo godt, at det ikke er virkeligt. Og man ved jo godt, at fordi man sætter sig bag Kinas landeskilt, der står på et bord, dækket af en blå dug og med udsigt til FN-flaget, så repræsenterer man jo ikke rigtig Kina. Ligesom dem på den anden side af hesteskoen ikke rigtig repræsenterer Sydafrika eller USA. Men det virker!

Efter de første nerver blandt deltagerne havde lagt sig, var der ingen tvivl om alvoren for deltagerne. Der blev forhandlet med intensitet og indlevelse – ved bordet og langs gangene. Der blev hvasket i krogene, og der blev talt med store ord tværs over gulvet.

Så kan det godt være, sandsynligheden af resultatet er tæt på nul. Men der var også en aftensmad, der ventede, og selv diplomater bliver vel sultne.

Og vigtigst af alt, var der en vilje til at finde en løsning. Og det kan overbevise selv den stædigste jyde. Lad os håbe, at bare en flig af den vilje finder vej frem til København i december.

Se evt. www.danmun.org og www.muncc.dk for mere information.

Verdensføderationen af FN-forbund (WFUNA)

---

af Torleif Jonasson, næstformand, FN-forbundet

FNs generalsekretær, Ban Ki-moon, er fra Sydkorea, og et besøg i Sydkorea er måske nødvendigt for bedre at forstå hans ledelsesstil. Kritiseret for ikke at være så markant som Kofi Annan eller tydeligt udfarende som Dag Hammarskjöld, så er den sydkoreanske stil generelt ikke så højtråbende; men når man oplever generalsekretæren i en koreansk sammenhæng, så er han markant mere klart-talende end man normalt er vant til det i Sydkorea. Spørgsmålet er så, om det er nok i en global sammenhæng. Læser man den norske FN-ambassadør Mona Juhls notat, der blev lækket til pressen i slutningen af august, så er det det ikke.

Grunden til at jeg havde mulighed for at opleve Ban Ki-moon på hjemmebane, var at Verdensforbundet af FN-forbund (WFUNA), som FN-forbundet er medlem af, holdt deres 39. Plenarforsamlingsmøde i Seoul i august. Plenarforsamlingen holdes hvert tredje år, og er det største og vigtigste møde for WFUNA. Det kunne også være det vigtigste møde for medlemmerne, men så skal der en del ændringer til. Det sagt, så var det faktisk et forholdsvis godt møde, som det var værd at deltage i.

Deklarationer, resolutioner - og enkelte konkrete aktiviteter

En stor del af mødet handlede om formuleringen af mødets slutdokument, Seoul-deklarationen, som reelt er WFUNA's overordnede arbejdsprogram for den kommende treårsperiode. Det indeholder fire hovedområder: Fred og Sikkerhed, Bæredygtig Udvikling, Menneskerettigheder samt Internationalt Samarbejde. Dertil blev også meget tid brugt på at formulere, revidere og vedtage en række resolutioner.

Jeg havde fornøjelsen af den første dag at åbne Paneldiskussionen med et overordnet oplæg om Klimaforandringer, Bæredygtig Udvikling og 2015 Målene, og i den efterfølgende workshop diskuterede vi, hvad der forventes at ske i forbindelse med COP15 i København, FN's 15. klimakonventionsparts-konference i december.

I forbindelse med det sidste Plenarforsamlingsmøde i Buenos Aires i 2006, var FN-forbundets mest markante rolle at præsentere WSIS-samarbejdet og dets resultater (samarbejdet mellem en række FN-forbund med FN-forbundet som koordinator, og som forberedte FN's Verdenstopmøde om Informationsfund (WSIS) i Geneve og Tunis, 2003 og 2005); i øvrigt den eneste større

samarbejdsaktivitet blandt WFUNA-medlemmer dengang. Mange kunne stadig huske dette samarbejde, og flere involverede i samarbejdet deltog også i Seoul; deres opfattelse af FN-forbundet var fortsat, at vi er et stort, velorganiseret forbund med mange ansatte, en god økonomi og med fine lokaler i FN-huset. Til dette plenarmøde spillede vi en mere politisk rolle, men deltog også med mere praktiske bidrag, bl.a. i forhold til COP15. Det er tydeligt, at der er en stor interesse blandt FN-forbundene for konferencen og at der er en vis forventning til, at FN-forbundet kan hjælpe dem til en meningsfuld deltagelse. En opgave, som FN-forbundets COP15-gruppe søger at løfte.

Det amerikanske FN-forbund havde bl.a. fremsat et resolutionsudkast om klima, som blev tilføjet yderligere punkter om civilsamfundets involvering, som burde være en central del af alt, hvad WFUNA beskæftiger sig med. Et af punkterne handler om deltagelse i de officielle delegationer til COP15, hvor Danmark har brudt mange års tradition ved at ekskludere civilsamfundet fra COP15-delegationen.

De andre resolutioner var en blandet landhandel om atomar ikke-spredning og nedrustning, internationale fredsoperationer, international kommunikations teknologi, styrkelse af WFUNA's regionskontor for Asien og Stillehavsområdet, styrkelse af FN, styrkelse af FN's generalforsamlings koordinerende rolle, multilateralt globalt lederskab, regeringernes ansvar for at informere

befolkningerne, ørkenspredningsbekæmpelse, situationen i Honduras, forpligtigelse til at beskytte (Responsibility to Protect, R2P), samt ligestilling. Sidst, men ikke mindst, to resolutioner om Darfur.

UNA Sudan havde oprindeligt stillet et resolutionsforslag, som bl.a. fremhævede princippet om staters suverænitet og ikke-indblanding. Det var som at høre den Sudanesiske regering, som også menes at stå bag UNA Sudan. De nordiske FN-forbund tog herefter initiativ til en resolution konkret om Darfur-konflikten. Der blev herefter indkaldt til separat-forhandlinger, hvor UNA Sverige og UNA Congo sad på den ene side, og hvor UNA Sudan havde ringet til Sudans ambassadør i Korea og indkaldt ham til at sidde med på den anden side; reelt helt utilstedeligt. Forhandlingen mandede ud i en udvandet resolutionstekst, som bl.a. indeholdt et citat fra Ban Ki-moons åbnings-tale til Plenarforsamlingen, om R2P i en lidt indpakket formulering.

Nye ansigter - ny retning?

WFUNA består af UNA'er, der groft sagt kan inddeles i fire grupper:

- Bestående af tidligere eller nuværende ambassadører og/eller statsansatte, der duplikerer en bureaukratisk og diplomatisk mødeform og reelt agerer som de pågældende regeringers forlængede arm;
- Små og/eller inaktive UNA'er, hvis stort set eneste aktivitet er at deltage i WFUNA-møder;
- Små og/eller nye UNA'er, der har

brug for WFUNA støtte, og som har brug for at møde og udveksle idéer med andre UNA'er gennem WFUNA; - Forholdsvis stabile UNA'er, der har aktiviteter, og som ikke rigtig føler, at de har så meget brug for WFUNA.

FN-forbundet tilhører den sidste kategori, bl.a. da meget få ting tidligere fungerede i WFUNA og hvor WFUNA's økonomi var eet stort, sort hul. Der er nu kommet meget mere styr på tingene, økonomien har nogenlunde stabiliseret sig og er nu forholdsvis gennemskuelig (særligt på grund af de nordiske FN-forbunds store indsats, især det norske medlem af WFUNA's eksekutivkomite).

WFUNA skiftede generalsekretær: Pera Wells gik af, og mødet valgte UNA Sveriges Bonian Golmohammadi som ny generalsekretær. Det er også et skridt i den rigtige retning for WFUNA's udvikling.

Ved det sidste Plenarmøde i 2006 i Buenos Aires, blev Sveriges Hans Blix (tidligere chef for IAEA og leder af FN's våbeninspektører i Irak, der til USA's store irritation ikke fandt nogen masseødelæggelsesvåben) valgt til præsident. Han ønskede efter tre år at gå af, så i stedet blev Park So Gil, fra UNA Sydkorea, valgt til præsident. Under en af mange taler i forbindelse med Plenarforsamlingens åbning (hvor også Sydkoreas præsident deltog) afslørede Ban Ki-moon, at Park So Gil havde været hans chef for 30 år siden, da Park So Gil

var Sydkoreas ambassadør til FN, og Ban Ki-moon arbejdede på Sydkoreas FN-mission. Umiddelbart virkede Park So Gil ikke videre dynamisk.

Der blev også valgt nye næstformænd og halvdelen af WFUNA's Eksekutivkomites 18 medlemmer var på valg. De nordiske FN-forbund har en gammel gensidig forståelse om, at medlemskabet af eksekutivkomiteen går på skift, så der normalt opstilles (og sædvanligvis vælges) to nordiske medlemmer. Kari Solholm fra UNA Norge fortsatte uden valg, mens Bonian Golmohammadi fra UNA Sverige trådte ud (og i øvrigt som sagt blev ny generalsekretær). Ifølge rotationsordningen skulle UNA Danmark så stille op, men det ønskede vi ikke, hvorfor Helena Laukko fra UNA Finland stillede op, også i overensstemmelse med rotationsprincippet. UNA Sverige valgte dertil at opstille Aleksander Gabelic. Begge blev valgt.

Det er ikke særlig sandsynligt, at nye medlemmer af komiteen er det samme som en ny retning for WFUNA, men det er positivt, at medlemmerne i WFUNA-regi kan samles om konkrete aktiviteter. Det er bare lidt påfaldende, at det igen er det danske FN-forbund, der er centralt placeret i forhold til samarbejdsaktiviteter mellem WFUNA og medlemmerne.

Forhåbentlig vil mødets papirer blive gjort tilgængelige på www.wfuna.org

Nye alliancepartnere – nye fjendebilleder

Perioden efter kommunistdiktaturernes fald har været præget af magtbrynde hos flere stater i den gamle "tredje verden". Det gør det sammen med nye sælsomme alliancer vanskeligt for USA stadig at være stormagt

Af Henrik Døcker

Magtbalance kan vel kaldes "fredens bedste ven", *terrorbalance* var rent faktisk på det nærmeste en garant for at vest- og østmagterne – de kapitalistiske demokratier og de kommunistiske diktaturer – ikke røg i totterne på hinanden og kom i regulær krig i hele den lange periode fra 1945-90. Indtil den internationale finanskrise plantede mistilid til snart sagt hver eneste stats økonomi, var det *Kinas* forrygende økonomiske optur, som har fremkaldt mest nervøsitet hos de gamle vestmagter.

Men der er andre magtfulde medspillere i forsøgene på at fravriste USA værdigheden som verdens eneste supermagt: Ikke mindst de to olierige stater *Iran* og *Venezuela*. Sidstnævnte med store prætentioner om at tage en slags førerskab i det Latinamerika, som – bortset fra *Cuba* – traditionelt har været USA meget følgagtigt. Aktuelt er det *Iran* med sin fortsatte opbygning af atomindustrien, der absolut mest truer USA's verdenspolitiske interesser.

Men dertil kommer de alliancer, disse langt fra fattige tre lande indgår indbyrdes – de være sig nok så svage og betydningsløse på nuværende tidspunkt. De tråde, der spindes er imidlertid også af økonomisk art, og her springer det nok så meget i øjnene, at en hel stribe tredjeverdenslande er begyndt at opkøbe og dyrke jord i andre fattigere tredjeverdenslande. Saudi-Arabien kunne eksempelvis tidligere på året fejre avlen af den første ris, oprindeligt plantet i *Etiopien*, hvor en gruppe saudiske investorer har brugt 100 mio. \$ på at dyrke ris, hvede og byg på jord, der er lejet af den etiopiske stat. I perioden 2007-11 har Verdensfødevarerprogrammet (WFP) så afsat 116 mio. \$ til beispisning af 4,6 mio. etiopere, truet af hungersnød.

Olierige landes landbrugsinvesteringer i Afrika

At investere i fremmede landes landbrug er imidlertid ikke noget nyt. Aldrig så snart var Sovjetunionen brudt sammen, før udenlandske investorer opkøbte statsbrug og kollektivbrug dér, og USA var ikke for ingenting den fremmede investor i flere især mellem-amerikanske republikker, som fik det nedsættende udtryk bananrepublik hæftet på sig. *United Fruit* tillagde sig i den forbindelse et særlig dårligt ry. Det ligger langt over 50 år tilbage.

De aktuelle investeringer, især i Afrika, er bemærkelsesværdige ved deres omfang. I *Sudan* har Sydkorea eksempelvis indgået aftaler om dyrkning af 690.000 ha, De Forenede Arabiske Emirater (UAE) af 400.000 ha og Egypten for noget lignende – alt sammen for at dyrke hvede. Sudan har tilkendegivet, at det vil afsætte en femtedel af landets dyrkbare jord til arabiske stater. Kina har indgået aftale om at dyrke palmeolie på 2,8 mio. ha i *Congo*.

Det Internationale Institut for studiet af Fødevarepolitik (IFPRI), en tænketank i Washington, anslår, at mellem 15 og 20 mio. ha. landbrugsjord i fattige lande siden 2006 er blevet mål for udenlandske investorer. Det svarer nogenlunde til en femtedel af al landbrugsjord i EU. IFPRI har beregnet, at værdien af alle disse dyrkningsaftaler andrager mellem 20 og 30 milliarder \$, eller ti gange så meget som den "nødhjælpsspakke" til betrængte landes landbrug, Verdensbanken lancerede i foråret og 15 gange mere end den fond til fødevarer sikkerhed, den amerikanske regering har oprettet.

Der er mest tale om *offentlige* investeringer i de fremmede lande. Det er – ikke overraskende – i stor stil rige oliestater fra Mellemøsten, som er parat til at lade deres penge yngle gennem landbrugsinvesteringer i Afrika og Asien: Kuwait i Cambodja, Qatar i Sudan, Saudi-Arabien er på vej i en hel stribe lande så som Egypten, Kasakhstan, Tyrkiet, Ukraine, Vietnam...

Mangel på vand angives at være drivkraften bag mange landopkøb i fremmede lande. Som formanden for firmaet Nestlé, Peter Brabeck-Lemathe, siger til tidsskriftet *Economist*: "Alle disse opkøb har slet ikke drejet sig om jord, men om vand. Med jorden følger nemlig retten til at suge vand ud af den... det må retteligen kaldes *den store vandfangst*".

Den iransk-venezuelandske 'entente'

Men sikrer de lande, der er villige til at sælge dyrkningsrettigheder, evt. lejemål af jorden til fremmede magter, sig så de rette betingelser? Sudan f.eks. tillader investorerne at eksportere 70 pct. af høstudbyttet, selv om landet såmænd er det, der modtager mest fødevarerstøtte i verden! Agerbrug i u-landene er generelt mistrøstigt, udbyttet falder, og i Afrika var det særlig grelt: Her var udbyttet pr. beskæftiget i landbruget i perioden 1980-2004 - det laveste i verden, med en vækst på blot 1 pct. om året (mod 3 pct. i Mellemøsten og Østasien).

Det nyere iransk-venezuelanske samarbejde har nok fremkaldt en del panderynker i Washington, men spørgsmålet er hvor meget, det egentlig betyder. Siden sin indsættelse som Venezuelas præsident i 1999 har Hugo Chavez besøgt Iran syv gange. Hans lige så kontroversielle iranske præsidentkollega Mahmud Ahmadinejad har dog kun været to gange i Venezuela. Men det er ganske vist, at de to lande har oprettet en fælles udviklingsbank og har lovet at

indskyde 200 mio. \$ i den. Hertil kommer et militært samarbejde. Iran har endvidere opkøbt en venezuelansk bank, *Corp. Banca CA*, hvorved USA's embargo af Iran menes at kunne omgås. Venezuela og Cuba (samt Syrien) var de eneste lande, der i 2006 i IAEA (Det Internationale Atomenergiagentur) støttede Irans atomudviklingsprogram.

Kinas store engagement i Sudans olieudvinding har tidligere været omtalt i *FN-forbundets Nyhedsbrev* – nyt er, at det vældige rige også har foretaget en millioninvestering i iransk olieindustri. Men i virkeligheden er Kinas udenlandske investeringer efterhånden så stort et tema, at det er svært at følge med. Kinesiske firmaer har således købt aktier i oliefelter i *Ecuador* og *Venezuela* og er i færd med at bygge et raffinaderi i *Costa Rica*. Men også en række andre lande, så som Rusland, Indien og Iran, har engageret sig i denne del af verden. Kinas Udviklingsbank og det kinesiske olieselskab Sinopec lovede i maj i år det statskontrollerede brasilianske olieselskab et lån på 10 milliarder \$ mod en levering af 200.000 tønder råolie om dagen i ti år. Kina (og også Indien) er grundlæggende på jagt efter råvarer.

Kinas latinamerikanske engagementer

Eftersom lønningerne i Kina ligger på mellem én og to femtedele af dem i Latinamerika forventedes det, at verdensdelens forarbejdningsindustrier kunne gå hjem og lægge sig. Men lige det er så også grunden til at de latinamerikanske stater har indbragt flere klager over

dumping mod Kina i WTO (Verdenshandelsorganisationen) end USA. Kina satser på investeringer i minedrift og olie. De mest omtvistede kinesiske investeringer har været i Chavez' oliefelter, idet Kinas Udviklingsbank har indskudt to tredjedel af en fælles 12 mio. \$'s fond.

Ruslands konstante interesse i Latinamerika har bestået i våbensalg – mellem 2005 og 2008 købte Venezuela således russiske våben til en værdi af 4,4 mia. \$. Da oliepriserne faldt sidste år, tilbød Rusland en kredit på 1 mia. \$ mod at få ret til videregående våbensalg. Men Iran har også dyrket Latinamerika en del: Det har således netop tilbudt Bolivia et lån på 280 mio. \$, Nicaragua har fået lovning på én mia. i bistand, mens der er planer om at investere i Ecuadors olieindustri.

Det opbrud i gamle alliancer og statsformer, der har været siden ca. 1990, afspejler på én gang visse udviklingslandenes trang til at føre selvstændig udenrigspolitik, deres iver efter udenlandske investeringer og deres afhængighed af rigere nationer. I det globale perspektiv er der - ud over den velkendte frygt for Nordkoreas atomindustri - bekymring over at opkomsten af velbeslåede tredjeverdenslande som Kina i den grad overtrumfer Vestens og FN's traditionelle finansieringer – det være sig lån eller bistand – dikteret af deres internationale energibehov.

Principielt er samhandel ingenlunde ensbetydende med politisk partnerskab, men pengemagt kan sagtens ud-

vikle sig til noget sådant. Den terrorbalance, der igennem 40 år holdt Øst og Vest i "skak og balance" kan tænkes afløst af en ny slags balance mellem den gamle og den ny verden, hvor det internationale retssamfunds pukken på "demokratiske værdier" og menneske-

rettigheder i den grad savner appeal, ja knuses i en malstrøm af chauvinisme og kapitalisme i nye klædedragter. Tyskerne forenkler alt dette i sætningen *Geld regiert die Welt*. Sådan pengemagt, parret med militær magt, har ikke plads til sentimentalitet.

FN modvirker lægers medvirken ved tortur

Af Tue Magnussen

Det kan synes paradoksalt, at FN i år 2009 er nødt til at vedtage en resolution, der understreger, at læger og andet sundhedspersonale ikke må medvirke ved tortur. Læger, sygeplejersker og andet sundhedspersonale burde være den absolutte modsætning til tortur.

Ikke desto mindre har modsætningen læger og tortur historisk altid haft to sider. På den ene side gik læger internationalt – og særligt i dansk regi – fra 1970erne i spidsen for at få understreget det forbud mod tortur, som allerede Verdenserklæringen om Menneskerettigheder fra 1948 slog fast. Det skete ved, at lægerne gennem deres internationale faglige organisation, World Medical Association (WMA), allerede i midten af 1970erne understregede, at læger og andet sundhedspersonale indtager en nøgleposition i kampen mod tortur og for styrkelsen af menneskerettigheder. Med henblik på blandt andet at understrege de lægelige organisationers ansvar for at yde maksimal støtte til læger, som står fast på at beskytte mennesker, der udsættes for overgreb, vedtog Verdenslægeforeningen WMA i 1975 en deklARATION i Tokyo.

Tokyo-deklARATIONEN indeholder udtrykkelige forbud mod, at læger under nogen som helst form medvirker ved procedurer, der kan lette udøvelsen af tortur, og deklARATIONEN pålægger de

ationale lægeforeninger at yde enhver mulig støtte til en læge eller dennes pårørende, som udsættes for trusler eller repressalier som følge af, at vedkommende har levet op til sine etiske forpligtelser.

På den anden side afspejlede lægernes kamp mod tortur et opgør mod en lang og beskæmmende række af eksempler på, at læger faktisk har medvirket ved tortur både før og efter 2. verdenskrig, hvor læger medvirkede ved tortur og anden mishandling i de tyske koncentrationslejre.

Især har militær-, politi- og fængselslæger samt retsmedicinske specialister traditionelt udgjort grupper af læger, som har været i risiko for at blive involveret i tortur. Læger i ikke-vestlige og ikke-demokratiske lande har ofte været tvunget til direkte eller indirekte at medvirke ved tortur. Det var tilfældet i både østeuropæiske og latinamerikanske lande op gennem 1970erne og 1980erne. Men den erklærede kamp mod terrorisme, især efter terrorangrebet 11. september 2001, har sat menneskerettighederne under pres og udfordret det absolutte forbud mod tortur samt bragt læger i en position, hvor de kan komme til at medvirke ved tortur.

Amerikanske lægers medvirken ved CIA-afhøringer, hvor der i klar modstrid med medicinsk etik, lægeløftet og international ret er anvendt tortur, er

det seneste eksempel på lægers medvirken ved tortur.

Under afhøringer har CIA benyttet sig af læger og andre sundhedsarbejdere til at overvåge fangernes helbred under forskellige former for fysisk og psykisk pres. Det fremgår af en rapport fra Det Internationale Røde Kors, ICRC (<http://www.nybooks.com/icrc-report.pdf>), som i april blev lækket til *The New York Review of Books* (<http://www.nybooks.com/articles/22614>).

High Value Detainee Program

Rapporten blev lavet i 2007 på baggrund af interviews i 2006 med 14 navngivne fanger, der var underlagt CIAs såkaldte "High Value Detainee Program" og som bl.a. opholdt sig i fangelejren på Guantánamo.

Fangerne beretter til ICRC, hvordan de både under transport og i detention blev udsat for tortur og ydmygende behandling. Under transport blev de ikklædt ble og træningstøj og fik ører og øjne dækket, så de mistede orienteringen. Ofte blev de forbudt at gå på toiletet, så de måtte besørge i bleen.

Både i deres celler og under afhøringer blev fangerne bl.a. udsat for waterboarding og slag. De blev isoleret i små, tillukkede kasser og nægtet søvn. Temperaturen i cellerne blev holdt nede, og tit var fangerne lænkede i opretstående stilling i timevis.

Flere fanger beretter, at en læge eller andet sundhedspersonale fra tid til an-

den var til stede, når de blev udsat for fysisk og psykisk mishandling. En af dem, Abdelrahim Hussein Abdul Nashiri, fortæller, at en læge var til stede, da han blev udsat for omfattende waterboarding. I rapporten siger han:

- Lægen var uden for synsvidde, men jeg så ham, når han kom for at sætte en klips til min finger. Klipsen var forbundet med en maskine, og jeg tror det var for at måle min puls og iltmængden i mit blod, så de kunne føre mig helt til mit "breaking point".

Han fortæller også, at en læge senere overværede, hvordan han blev slået gentagne gange og fik hovedet banket ind i væggen - og slutteligt blev udsat for en ny omgang waterboarding.

- Torturen den dag stoppede først, da lægen inter文enerede. Jeg fik lov til at sove i cirka en time, inden jeg blev puttet tilbage i cellen stående med hænderne lænket over hovedet.

Afsløringen af de amerikanske lægers medvirken ved tortur er - ifølge overlæge Poul Jaszczak, formand for lægeforeningens etiske udvalg og medlem af RCTs bestyrelse - rystende læsning.

- Vores værste mistanke bliver bekræftet i rapporten. Det er forbløffende, at der i så lang tid har kunnet lægges låg på den sag.

Sagen om de amerikanske lægers medvirken ved tortur understreger ifølge Poul Jaszczak vigtigheden i en ny FN-resolution, der netop vedrører læger og

andet sundhedspersonales rolle og ansvar i forhold til tortur.

- Vi er meget tilfredse med, at FN-resolutionen er blevet vedtaget, siger Poul Jaszczak.

Resolutionen, som den danske regering foreslog og RCT har sat et klart fingeraftryk på, blev vedtaget i FNs Menneskerettighedsråd i marts i år. Resolutionen er den første af en række tematiske resolutioner eller programerklæringer. Resolutionen fastslår, at læger og andet sundhedspersonale altid skal arbejde for patientens bedste, aldrig gøre skade eller uret, herunder aktivt eller passivt deltage i tortur, og rapportere om enhver torturhandling, de måtte få kendskab til. Endvidere skal staterne respektere sundhedspersonalets professionelle uafhængighed.

Resolutionen rummer i forhold til tidligere resolutioner to nye elementer. Dels er den meget konkret og henvender sig både til sundhedspersonalet og staterne. Dels bygger den i vidt omfang på etiske principper, som er vedtaget af sundhedspersonalet selv.

- Bekæmpelsen af tortur er en højt prioriteret dansk mærkesag. Jeg er derfor meget tilfreds med, at FN's Menneskerettighedsråd har vedtaget den resolution om læger og andet sundhedspersonales rolle og ansvar i forhold til tortur, som Danmark har fremlagt, sagde udenrigsminister Per Stig Møller efter vedtagelsen 27. marts.

- Medicinsk viden kan blive misbrugt på det groveste i tortursammenhæng, men der er heldigvis også mange læger og andet sundhedspersonale, som udviser det største mod, den største dygtighed og det stærkeste engagement i kampen mod tortur. Resolutionen vil være en støtte i deres arbejde, understregede Per Stig Møller.

---

*Tue Magnussen er bestyrelsesmedlem i FN-forbundet og advocacykoordinator Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturof-
re (RCT)*

NGO'er opfordrer FN til at gribe ind over for grove overgreb i Honduras

---

Det danske Rehabiliterings- og Forskningscenter for Torturofre (RCT) og den internationalt anerkendte NGO, The World Organisation Against Torture (OMCT) har taget tæten. Samtidig har en række danske NGO'er dannet et Honduras-netværk

Af Tue Magnussen

Siden militærkuppet i Honduras 28. juni har RCT og OMCT med hjælp fra bl.a. RCT's mangeårige partner, *Centro de Prevención, Tratamiento y Rehabilitación de las Víctimas de la Tortura y sus Familiares* (CPTRT), modtaget en række rapporter om grove menneskerettighedskrænkelser, herunder drab, tortur, mishandlinger, vilkårlige anholdelser og mystiske forsvindinger af demonstranter og menneskerettighedsforkæmpere.

De to organisationer opfordrer de særlige FN-rapportører til øjeblikkeligt at kræve, at kupregeringen i Honduras sætter en stopper for overfald og drab på menneskerettighedsforkæmpere, samt sikrer at retsstaten og respekten for de fundamentale menneskerettigheder genetableres i det mellemamerikanske land.

Opfordringerne er 13. august sendt til FN's særlige rapportør på torturområdet, Manfred Nowak, FN's særlige rapportør for menneskerettighedsforkæmpere, Margaret Sekaggya, FN's særlige rapportør for udenretslige, summariske og vilkårlige henrettelser, Philip Alston, samt til FN's arbejdsgruppe for vilkårlige anholdelser.

Samtidig har en række danske organisationer, der arbejder i Honduras, dannet et netværk for at styrke de initiativer, der allerede tages i NGO-miljøet, til støtte for genindførelse af demokrati i Honduras. Grundlaget for det fælles NGO-initiativ er en fordømmelse af militærkuppet og overtrædelserne af menneskerettighederne og at arbejde for genindførelse af demokratiet og styrkelse af de demokratiske institutioner i Honduras – og for at Danmark opretholder sin tilstedeværelse i og bistand til Mellemamerika.

NGO-initiativet om Honduras omfatter Mellemfolkeligt Samvirke, Folkekirkens Nødhjælp, Ibis, 3F, Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre (RCT), Internationalt Forum, U-landssekretariatet, Det Danske Institut for Menneskerettigheder, International Media Support og Dansk Cubansk Forening.

Brasiliens rolle i verden - indtryk fra en studietur

Mens store dele af Danmark diskuterer tørklæder og burkaforbud, og regeringen gør energiske forsøg på at lukke kongeriget, foregår i den reelt eksisterende verden uden for Danmark ændringer i økonomier, politikker og verdenssyn, som i højere grad burde fange vores interesse

af Jørn Boye Nielsen

På baggrund af interesse for de såkaldte BRIC lande foretog jeg i maj-juni i år (2009) en studierejse til Brasilien som første station på studierejser til Rusland, Indien og Kina.

BRIC står for Brasilien, Rusland, Indien og Kina. BRIC som begreb stammer fra 2001, hvor den kendte økonom Jim O'Neill fra firmaet Goldman Sachs lavede en rapport med et 2050 scenario

om de fire "emerging economies", Brasilien, Rusland, Indien og Kina. Senere er der kommet yderligere rapporter fra Goldman Sachs om udviklingen i disse fire lande, der selv er begyndt at mødes på embedsmands- og politiker niveau. Således var der et topmøde mellem præsidenterne Lula (Brasilien), Medvedev (Rusland), Hu Jintao (Kina) og premierminister Singh (Indien) i Yekaterinburg i Rusland så sent som 16. juni, 2009.

Før jeg går videre med Brasilien, vil jeg skitsere den fremtidige udvikling i BRIC landene, sådan som det internationale Goldman Sachs ser det.

Nedenfor er et forecast fra Goldman Sachs, der sammenligner 2008 BNI tal med en prognose for 2050 med hensyn til de otte største økonomier i verden.

Rækkefølge 2008	Lande 2008	BNI 2008 i mio. US \$	Rækkefølge 2050	Lande 2050	BNI 2050 i mio. US \$
1	USA	14.264.600	1	Kina	70.710.000
2	Japan	4.923.761	2	USA	38.520.000
3	Kina	4.401.614	3	Indien	38.227.000
4	Tyskland	3.667.513	4	Brasilien	11.366.000
5	Frankrig	2.865.737	5	Mexico	9.343.000
6	UK	2.674.085	6	Rusland	8.564.000
7	Italien	2.313.893	7	Indonesien	7.010.000
8	Rusland	1.676.586	8	Japan	6.675.000

Kilde: Goldman Sachs. Global Economics Paper no 153, 28. marts 2008.

Det ses, at de fire BRIC lande i 2050 forudsiges at blive blandt de seks største økonomier i verden, og Kina langt den største økonomi i verden med Indien på tredjepladsen og Brasilien på fjerdepladsen. Det ses også, hvordan det økonomiske tyngdepunkt flyttes til Asien og det amerikanske kontinent (nord og syd).

Med hensyn til estimerede vækstrater for 2008 (kriseår): Japan 0,7%, Frankrig 0,9%, USA 1,4%, EU 1,5 % sammenlignet med BRIC landene: Kina 9,8%, Indien 6,6%, Rusland 6,0%, Brasilien 5,2% (kilde: CIA factbook og Wikipedia).

Brasiliens udenrigspolitik i det 21 århundrede er bestemt af tre forhold:

1. Det første er at præsident Luiz Inacio Lula da Silva (kaldet Lula) vinder præsidentvalgene i 2002 og senere i 2006. Han har været fagforeningsleder og ledede store og massive strejker mod militærjuntaen i 1980'erne. Han var den første præsident, der ikke udgik fra den hvide elite i Brasilien, men kom fra yderst fattige kår. Han ledede og leder det venstreorienterede parti PT (Partido dos Trabalhadores - arbejderpartiet). Han er populær blandt de fattige (som han har givet en del sociale ordninger), og den øverste del af erhvervslivet, som han ikke har gjort de store indgreb over for, og "så er han til at tale med", og måske for dem vigtigst: han kan skaffe ro i gaderne og hindre store arbejderdemonstrationer. De mest kritiske over for ham er middelklassen, der føler at de har fået højere skatter og for få for-

dele, og venstrefløjen til venstre for ham, der mener han giver for store indrømmelser til storkapitalen og ikke er socialistisk nok. Han er rund, venlig, sympatisk og et kommunikationsgeni i TV.

Problemet er hvad der kommer efter Lula. Der er valg 2010, og han kan ikke stille op igen.

2. Efter 11. september 2001 mister USA's administration interessen for Sydamerika til fordel for "krigen mod terror". Der er stadig en vis interesse fra USA's side for Mellemamerika, Caribien (herunder Cuba) og Mexico (emigration, narkosmugling). Men interessen for store lande som Brasilien, Argentina, Chile, Peru m.fl. er meget ringe fra USA's side fra 2001.

3. I næsten hele Sydamerika med undtagelse af to lande (Colombia og Peru) kommer venstreorienterede regeringer til magten - der er dog en del forskelle mellem dem, men fælles er en sydamerikansk nationalisme, hvor man indikerer, at man vil og kan selv. Man afviser ikke at samarbejde med USA, men afviser tidligere tiders hegemoni fra USA's side. Der er dog to hovedgrupperinger blandt de nye centrum-venstre regeringer: En gruppe med en stærk anti-amerikansk retorik som Venezuela, Bolivia og Ecuador, og en anden venstre-socialdemokratisk orienteret gruppe med lande som Brasilien, Argentina og Chile.

Den brasilianske udenrigspolitik er især centreret om syd-syd politikken, som

ligger Præsident Lula meget på sinde. Der er to komponenter i syd-syd politikken, dels samarbejde med andre lignende hovedsagelig tredje verdens nationer med undtagelse af Rusland, dels samarbejde mellem de sydamerikanske lande.

Syd-syd samarbejdet mellem "emerging economies", især mellem Kina, Indien, Rusland og Sydafrika foregår inden for f.eks. BRIC landene, hvor der er regelmæssige møder på ministerniveau. Her foregår bl.a. koordinering mht. positioner i internationale organisationer, herunder FN.

Brasilia-deklarationen

Desuden er der et samarbejde i IBSA (Indien, Brasilien, Sydafrika). Denne gruppe har et IBSA Dialogue Forum, hvor de tre landes ministre, embedsmænd, intellektuelle og NGO'er mødes. De ser sig selv som et tre-kontinents forum, mellem Sydamerika, Asien og Afrika – alle tre lande er karakteriseret af at være multikulturelle, multiraciale og demokratiske. Et politisk dokument for samarbejdet er Brasilia deklarationen indgået 6. juni 2003 mellem de tre landes udenrigsministre. (se www.ibsa-trilateral.org). De tre lande er enige om, at FN skal reformeres, så verdensorganisationen reflekterer den reelle verden i dag. Det betyder bl.a. reform af Sikkerhedsrådet, så lande som Brasilien og Indien får en permanent plads i et restrukturert Råd.

I Brasilia-deklarationen understreges endvidere respekt for national suverænitæt og for folkeretten. Endvidere at

globaliseringen hilses velkommen, men at globaliseringen skal reguleres, så den baseres på principper som er "inkluderende, integrerende og retfærdige" for den fattige verden.

IBSA som organisation er hovedsagelig koordinerende og udvekslende. De tre lande koordinerer og udveksler synspunkter forud for møder i internationale organisationer. De kan foregå mellem politikere eller embedsmænd.

Der er endvidere mange møder, konferencer og projekter mellem embedsmænd, eksperter, universitetsfolk og NGO'er inden for konkrete områder som: landbrug, undervisning, energi, handelspolitik og videnskab og teknologi.

Den anden komponent er syd-syd samarbejdet mellem sydamerikanske lande. Det foregår i MERCOSUR, som er et regionalt frihandelsfællesskab bestående af Brasilien, Argentina, Paraguay og Uruguay. Det blev dannet i 1991 for at fremme frihandel og fri bevægelse af varer, mennesker, serviceydelser og kapital. Senere er yderligere fem lande blevet associeret til MERCOSUR: Bolivia, Chile, Colombia, Ecuador og Peru. Venezuela har senere søgt om optagelse, men ratifikationsprocessen er ikke afsluttet, idet nogle parlamenter ikke er glade for at lukke Chavez' Venezuela ind.

Mercosur ser sig som en handelsblok, der konkurrerer med NAFTA (den nordamerikanske handelsblok) og EU. Præsident Bush's planer for en del år

siden om at skabe et FTAA (Free Trade Area of the Americas) blev afvist af præsident Lula og senere af et sydamerikansk topmøde, og anses i dag for en død ide. Baggrunden herfor skal ses i det sydamerikanske ønske om frigørelse fra USA og frygt for at blive domineret økonomisk nordfra. Sydamerika vil selv.

Det seneste skud på syd-syd stammen er UNASUR, Den Sydamerikanske Union. Det fulde navn på engelsk er: Union of South American Nations – egentlig skulle oversættelsen være: Unionen af sydamerikanske nationer. UNASUR er en ret ny organisation dannet i 2004 og med en forfatnings-traktat fra 2008. Ideen og planen er at integrere MERCOSUR (Brasilien, Argentina, Uruguay og Paraguay) med Andes frihandels fællesskabet (Andean Community of Nations), der består af Bolivia, Colombia, Ecuador, og Peru. Desuden er flg. lande med i UNASUR: Chile, Guyana, Surinam og Venezuela. Alle 12 sydamerikanske lande er således med i UNASUR.

Modellen for UNASUR er EU. Der er således forudset fælles mønt; et fælles parlament og naturligvis et fælles marked for varer, tjenesteydelser og penge. Tarifreduktionerne skal være tilende-bragt 2019. Der er allerede indført fri bevægelighed og pasfrihed for alle sydamerikanere i ethvert af de 12 lande. Præsidenterne mødes hvert år til topmøder, og udenrigsministrene hvert halve år. Præsidentembedet for UNASUR vil gå på omgang mellem de 12

lande for et år ad gangen. Unionens hovedkvarter vil blive placeret i Quito, Ecuador, parlamentet (som ikke er begyndt at fungere endnu) i Cochabamba i Bolivia mens UNASURs bank (Bank of the South (Banco do Sul)) vil blive oprettet i Caracas, Venezuela.

UNASUR er således lige begyndt og kan ikke vurderes endnu. Der kan naturligvis let komme hindringer i vejen. Men EU blev heller ikke opbygget på få år.

Venezuela og Brasilien har fremlagt en plan til et South American Defence Council, der skal integrere de enkelte landes forsvar til hele Sydamerika. Forsvarsrådet er netop, 10. marts 2009, oprettet med medlemmer fra alle 12 sydamerikanske stater og har holdt sit første møde i Chile.

Holdningen til globaliseringen

Lula og den brasilianske regering tager ikke afstand fra globalisering som sådan (man må tilpasse sig verden), men Lula tager åbenlys afstand fra den neoliberale globalisering (i betydningen vildtvoksende markedsgørelse). Man kræver tre dimensioner bygget ind i globaliseringen: 1. Respekt for miljøet og vedvarende energiformer baseret på international regulering. 2 Demokratiske former og organisering i internationale organisationer og international politik (ikke mindst IMF og Verdensbanken, FN's Sikkerhedsråd). 3 En social dimension i relation til arbejdsmarked, flygtninge m.m. Der skal f.eks. opbygges stærkere internationale normer og

regler for, hvordan udenlandske arbejdere behandles, ikke mindst i de rige lande.

Otte hovedcentre i verden

Professor i International politik i Porto Alegre, Vizenti, som står tæt på Lulas politiske opfattelse, og som jeg interviewede, ser otte centre i verden: USA, EU, Japan, Rusland, Kina, Indien, Sydafrika og Brasilien. Han sagde endvidere: "Den reelle verden udvikler sig - den vestlige verden dominerer stadig, men lande som Kina, Indien og Brasilien er på vej frem og ønsker en plads ved bordet. Derfor må verdensudviklingen også udgå fra det faktum, at verden er i bevægelse - hen imod en multipolær verden."

Og det er også, hvad mange brasiliere, der følger international politik, har som mål: en multipolær verden. En verden med flere centre eller poler, der samarbejder - ikke efter magtbalanceprincipper, men ud fra pragmatiske, gensidige og rationelle principper med respekt for national suverænitet. Fra Lula-administrationens side glemmer man ikke at gøre opmærksom på, at de fleste af magtcentre faktisk ligger i Asien, Sydamerika og et enkelt i Afrika; altså seks ud af otte.

Hvis jeg i almindelige vendinger skal opsummere mine indtryk, oplevede jeg en stærk følelse af, at Brasilien og Sydamerika kan og vil selv - de ønsker deres egne kontinentale organisationer og prioriteringer; de ønsker ikke indblanding fra USA, EU, NATO eller andre eksisterende magtcentre; de ønsker en

restrukturering af internationale organisationer, så kontinentet får større indflydelse, ikke mindst i FN's Sikkerhedsråd; de samarbejder, koordinerer og støtter andre "emerging economies" som Kina, Indien, Rusland og Sydafrika; de der følger med i udenrigspolitik i Brasilien er bevidste om, at Brasilien og Sydamerika er på vej mod en verden, hvor de vil spille en større rolle; de er irriterede over ikke at blive lagt mærke til f.eks. af Obama, der ikke har brugt tid på at tale eller nævne Sydamerika, eller planlagt at besøge denne del af verden; de er også frustrerede over at de ingen vegne kommer mht. liberalisering af handelen med landbrugsvarer og frugter med EU.

At de føler, at de ikke bliver lagt nok mærke til af USA og EU, gør dem endnu mere overbeviste om, at de skal holde sig til Sydamerika-samarbejdet og vennerne i Kina, Indien, Rusland, Sydafrika m.fl. Denne udvikling mod en multipolær verden er fremragende beskrevet af Fareed Zakaria (international redaktør af Newsweek) i bogen: *The Post-American World - and the Rise of the Rest*. Billigbog der fås hos www.amazon.co.uk for 10 pund eller ca. 90 kr.

Jørn Boye Nielsen er medlem af FN-forbundets bestyrelse, tidligere højskolelærer ved Den Internationale Højskole (1980-2008) og medinitiatorer til tænketanken RIKO (www.riko.nu).

INTERNATIONALT OVERBLIK

ved Henrik Døcker

USA vil nu betale gammel FN-gæld

USA er rede til at betale de godt 2 milliarder \$ (10,4 mia. kr.), det skylder FN's fredsbevarende styrker, oplyser USA's FN-ambassadør Susan Rice. USA, der har været bagud med betalingerne siden 2005, skriver sig for rundt regnet en fjerdedel af FN-styrkernes samlede omkostninger - alt det, der går til 15 missioner rundt om i verden med tilsammen 110.000 udsendte soldater. Præsident Barack Obama og hans regering har generelt givet udtryk for en mere FN-positiv linje end den, der var anlagt af forgængeren, George W. Bush, som ofte kritiserede FN for at være ineffektiv og præget af korrupsion.

FN's mission i Irak forlænget med ét år

FN's Sikkerhedsråd har forlænget mandatet for FN's Assisterende Irak-Mission (UNAMI) med ét år til august 2010. Mens det overordnede formål er at opbygge en sikker forbundsstat, baseret på respekt for retsstatsprincipperne og menneskerettighederne, så er sigtet også - som udtrykt af generalsekretær Ban Ki-moon - at skabe basis for, at Irak kan få gjort indhug i arbejdsløsheden, opbygget den nedbrudte infrastruktur og begrænset korrupsion.

Menneskerettighedskommissær går i rette med Israel på grund af Gaza-krig

Der er stærke beviser på, at Israel krænkede folkeretten ved sin invasion af Gaza i december 2008 - januar 2009, udtaler FN's menneskerettighedskommissær Navi Pillay. I en 34 sideres rapport, udarbejdet sammen med den sydafrikanske jurist Richard Goldstone, påpeger hun grove krænkelse af den humanitære folkeret (krigens folkeret), herunder vilkårlige tilbageholdelser, mishandling og tortur, vilkårlige henrettelser og ødelæggelser af i alt 27.000 hjem. Hertil kommer den næsten fuldkomne straffrihed (*impunitet*) for alt dette. Pillay anbefaler, at Israel hæver blokaden af Gaza foruden restriktionerne for trafik på Vestbredden, undersøger alle de nævnte brud på folkeretten og bringer de ulovlige bosættelser på palæstinensisk område til afslutning.

Afrika har behov for flere FN-tropper og mere militært udstyr

Der er brug for flere soldater og mere militært isenkram til FN's to største militære engagementer i Afrika: Dem i Darfur i Vest-Sudan og i Den Demokratiske Republik Congo, påpeger general Martin Luther Aghwai, øverstkommanderende for UNAMID, den fælles styrke fra AU (Den Afrikanske Union) og FN-styrken til Darfur. Mellem 90.000

og 100.000 darfurere har søgt tilflugt i telte og små skure i flygtningelejre, spredt på 32 steder. Men i alt 2,7 mio. er blevet tvunget til at forlade deres hjemstavn siden uroligheder og kampe brød ud i 2003. - Congo-styrken, forkortet MONUC, er p.t. aktiv i tre separate militæroperationer: Den støtter Congos egen hær i en offensiv mod den ugandiske milits "Guds Modstandshær" (*Lord's Resistance Army - LRC*), mod bevæbnede oprørsgrupper i Ituri-provinsen i det nordøstlige Congo og mod en rwandisk oprørsstyrke, kendt under akronymet FDLR, i Kivu-provinsen.

FAO hilser G8-landenes løfte om penge til fødevarer sikkerhed velkommen

Generaldirektøren for FAO, FN's særorganisation for fødevarer og landbrug, Jacques Diouf hilser det velkomment, at G8-landene på deres møde i den italienske by L'Aquila i juni enedes om over tre år at indskyde i alt 20 mia. \$ (godt 100 mia. kr.) som en slags garanti for bæredygtig landbrugsudvikling. Han opfordrede hvad han kaldte 'det internationale donorsamfund' til så snart som muligt at afsætte 17 pct. af deres officielle udviklingsbistand til landbrug. Gigantiske ressourcer er nødvendige til at brødføde over én milliard mennesker, der sulter.

Kraftig stigning i atomenergiagenturer IAEA's budget

2010-bugettet for FN's atomenergiagentur, forkortet IAEA, bliver forhøjet med knap 25 mio. \$, således at det kommer op på 318 mio. \$ (1455,6 mio. kr.). "Risikoen for at terrorister får skaffet sig atomart eller radioaktivt materiale og benytter det i ødelæggende angreb vil stige, hvis vore sikkerhedsaktiviteter, præget som de har været af utilstrækkelige bemanning, ikke får de penge, de behøver", udtaler den netop afgåede IAEA-direktør Mohamed ElBaradei. IAEA har 35 medlemsstater.

Politiker idømt livsvarigt fængsel af Rwanda-domstolen

Det Internationale Straffetribunal vedr. Rwanda, der har sæde i Arusha i nabo-staten Tanzania, har idømt den tidligere præfekt for Kigali, den rwandiske hovedstad, *Tharcisse Renzaho* livsvarigt fængsel for folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser. Det var Renzaho, som beordrede opstilling af vejspærringer og siden hen massemyrderier ved disse. Han forestod udvælgelse af tutsier og havde ansvaret for 40 sådanne henrettelser af dem. Renzaho, der ved massakren på tutsierne og de moderate hutuer i 1994 også havde rang af oberst i den rwandiske hær, deltog endvidere i udfaldet mod Saint Famille-kirken, hvor 100 tutsier blev nedslagtet, mens et større antal kvinder blev voldtaget.

Pirateri i hele verden fordoblede i årets første halvår

Antallet af gennemførte pirataktioner i verden steg i første halvår 2009 med 100 pct., idet der var 240 aktioner mod 114 i samme periode 2008, oplyser Det Internationale Maritime Bureau. Det er særlig i Adenbugten og ud for Sumatras kyst, at pirateriet foregår. Skibe blev bordet i 78 tilfælde, mens 31 skibe blev bortført og 531 personer taget om gidsler. Piraterne er stærkt bevæbnede med knive eller skydevåben. 130 af tilfældene fandt sted i Adenbugten.

FN vil undersøge mordet på Benazir Bhutto

På begæring af Pakistans civile regering og FN's generalsekretær Ban Ki-moon er et hold af FN-efterforskere nu begyndt at undersøge mordet på Pakistans tidligere ministerpræsident *Benazir Bhutto* i Rawalpindi i december 2007. Pakistan har en lang tradition for snigmord på toppolitikere - lige fra det på landets første premierminister Liqat Ali Khan i 1951. Den chilenske diplomat Heraldo Munoz skal stå i spidsen for et hold på tre - de to andre stammer fra hhv. Indonesien og Irland. Indtil nu har Pakistans egen efterforskning af nedskydningen af Bhutto under et offentligt møde kun gjort meget små fremskridt. Kun nogle få personer er blevet sigtede, og det uanset at Bhutto's egen mand, Asif Zardari, i dag sidder på præsidentposten.

FN hældt ud af Georgien - efter russisk veto i Sikkerhedsrådet

Det lykkedes i juni ikke at få forlænget mandatet for FN's 130 observatører i Georgien. Rusland nedlagde veto herimod i Sikkerhedsrådet. Hermed sluttede 16 års overvågelse af en våbenhvile - den, der sidste år blev brudt ved den kortvarige russisk-georgiske militære træfning, hvorved de georgiske områder Abkhasien og Syd-Ossetien reelt blev helt igennem russisk-dominerede og russisk-orienterede ministater, der endog tildeltes 'selvstændighed' af Rusland selv. Ingen andre stater har dog givet dem diplomatisk anerkendelse som udtryk for at de skulle være selvstændige efter folkeretten. Georgiske indbyggere i de to områder er herefter unddraget enhver international beskyttelse.

42 lande sender børn til klimatopmødet i København

42 lande har meddelt, at de vil sende børn til København i forbindelse med klimatopmødet sidst på året. "Børnenes Klimaforum i København" vil løbe af stabelen fra 28. november til 4. december og skal munde ud i en række anbefalinger til det rigtige klimatopmøde, kaldet COP15, få dage senere. Børnene, der er i alderen 14-17, skal mødes på Københavns Rådhus.

Italien har nu ansvaret for FN's flådestyrke ud for Libanon

Italien har fra juni haft kommandoen over FN's Maritime Udrykningsstyrke (*United Nations Maritime Task Force* -

MTF), der blev deployeret ud for Libanons kyst i 2006 for at begrænse smuglerier, der var fulgt i kølvandet på krigen mellem Israel og Hizbollah. Flådestyrken er den første af slagsen, der indgår i en fredsbevarende styrke, i dette tilfælde FN's Midlertidige Styrke i Libanon (UNIFIL). MTF har indtil nu prajet 24.000 skibe og har henvist 300 mistænkelige skibe til de libanesiske myndigheder. Til dato har 13 lande, deriblandt Danmark, bidraget til styrken med flådefartøjer.

Ban Ki-moon: Cigaretrygning har ført til en global tragedie

Generalsekretær Ban Ki-moon benyttede den internationale dag vendt mod tobakken (engelsk: *World No Tobacco Day*) 31. maj til at gøre opmærksom på, at omkring 5,4 mio. mennesker årligt dør som følge af sygdomme, forårsaget af tobaksindtagelse. 80 pct. af dem stammer fra lav- og middelindkomstlande. Gør man ikke noget ved det, vil antallet af tobaksrelaterede dødsfald stige til over 8 mio. i 2030. Ud over lungecancer og hjertesygdomme kan også slagtilfælde, kronisk åndedrætsbesvær og diabetes være udløst af overdreven rygning.

Polen transitland for menneskehandel

Polens medlemskab af EU og tiltrædelser af Schengen-samarbejdet har gjort det til både transitland og endestation for menneskehandel, påpeger FN's særlige rapportør for menneskehandel, den nigerianske advokat Joy Ngozi efter et

seks-dages besøg i Polen. Hun trækker både på regeringskilder og information fra ikke-statslige organisationer (ngo'er). Polen har imidlertid gjort en indsats for at bekæmpe ondet, der som oftest indebærer prostitution og anden form for seksuel udnyttelse. Dog er det ikke nok, at dets straffelov er blevet ændret både for at straffe menneskehandlerne og i det hele taget vold mod kvinder, når der mangler en klar definition af hvad menneskehandel (engelsk: *trafficking*) er. Men eksperten, der rapporterer til FN's Menneskeretsråd, noterer med tilfredshed, at Polen også har kriminaliseret handel med menneskelige organer.

FN har afsat 12 mio. \$ til at hjælpe voldsofre i Congo

FN har afsat 12 mio. \$ (670 mio. kr.) til hjælp for knap 200.000 indbyggere i det østlige Congo, der er blevet udsat for angreb og overfald af den ugandiske oprørsgruppe "Guds Modstandshær (LRA). De fleste af pengene, eller de 6 mio. \$, der stammer fra Den Centrale Nødhjælpsfond (CERF) vil gå til at stabilisere fødevareforsyningen. I de sidste otte måneder er omkring 1100 blevet dræbt og 200.000 drevet på flugt som følge af kampene i Congo.

FN bistår nu Chile med at udvikle turismen på Páskeøen

FN's særorganisation for undervisning, videnskab og kultur, UNESCO, er gået sammen med Chile om at udvikle bæredygtig turisme på Páskeøen, der ligger i Stillehavet 3700 km vest for det

chilenske fastland. Den fjerntliggende ø modtager 60.000 turister om året, og det er en udfordring for dens økologiske system, understreger UNESCO. Takket være en donation fra den japanske regering vil den lokale befolkning nu blive inddraget i foranstaltninger, som skal støtte bevarelsen af øens særegne kulturarv, først og fremmest manifesteret i de store stenfigurer, kendt som moai. Den nationalpark, hvor de befinder sig, blev i 1995 optaget på UNESCO's liste over bevaringsværdige steder på vor klode.

FN afsætter 6 mio. \$ til nødstedte på Madagaskar

FN's Koordineringsenhed for Humanitære anliggender (OCHA) har bevilget 6,45 mio. \$ (35,47 mio. kr.) til at bistå 190.000 mennesker i landområder i det sydlige Madagaskar, som lider under kombinerede følger af tørke, cykloner og politiske uroligheder. Pengene vil blive administreret af Verdensfødevarereprogrammet (WFP), Børnehjælpefonden (UNICEF) og landbrugs- og fødevarerorganisationen (FAO). Fejler-næring og vandbårne sygdomme skal reduceres, der skal plantes afgrøder så som kassava, og adgangen til sundhedscentre skal forbedres.

Darfur-flygtninge i Tchad får nu identitetskort

Omkring 110.000 sudanske flygtninge over 18 år i Tchad får nu egne identitetskort som led i et program, udformet af FN's Flygtningehøjkommissariat (UNHCR). Disse kort kan sammenlig-

nes med flygtningepas og giver de mange sudanere, der alle stammer fra den borgerkrigshærgede Darfur-provins, ret til at bevæge sig rundt i asyllandet. I alt er der nu 250.000 Darfur-flygtninge, spredt på 12 lejre, i Tchad.

Landmænd i 11 udviklingslande får FN-støtte til at bevare deres høst

FN's særorganisation for levnedsmidler og landbrug (FAO) har bevilget 500.000 \$ (2,75 mio. kr.) til landbrugsprojekter i 11 udviklingslande med henblik på at forbedre opbevaringen af høsten. Landmænd fra Costa Rica, Cuba, Egypten, Indien, Kenya, Marokko, Nicaragua, Peru, Senegal og Tanzania blev efter en konkurrence udtrukket på et møde i Tunesien. Norge, Italien Schweiz og Spanien har finansieret programmet. Det overordnede mål er at forbedre fødevareforsyningerne.

FN udtaler særlig påskønnelse til mongolske FN-soldater i Sierra Leone

FN's særlige udsending til Liberia, den danske ambassadør *Ellen Margrethe Løj*, har udtalt sin overordentlige påskønnelse af det kontingent mongolske medlemmer af FN's Mission i Liberia (UNMIL), der danner vagtkorps for den særlige FN-støttede straffedomstol vedr. Sierra Leone. Mongolerne har bragt en usædvanlig disciplin til de fredsbevarende operationer som sådan, og det uanset de omgivelser, de befinder sig i, påpegede den danske diplo-

mat. De i alt 250 mongolske FN-soldater beskytter arrestanter, når de skal transporteres til særdomstolen, ligesom de er ansvarlige for en evt. evakuering såvel af domstolens ansatte som arrestanterne. Domstolen blev nedsat i 2002 til at retsforfølge ansvarlige for forbrydelser mod menneskehed og andre krænkelse af den humanitære folkeret under Sierra Leones borgerkrig 1991-96. Den mest prominente anklagede er den tidl. liberianske præsident Charles Taylor, hvis sag dog pådømmes i Haag.

Røde Kors har overtaget bespisningen af indsatte i Zimbabwes fængsler

Den Internationale Røde Kors Komité (ICRC) har overtaget bespisningen af 6300 indsatte i Zimbabwes fængsler, og tallene vil antagelig stige, når Røde Kors har fået et videre overblik over de forfærdende ernæringstilstande, der præger fangerne. ICRC har udsendt en appel om 18 mio. \$ (knap 100 mio. kr.) til sit fange-bespisningsprogram. Ifølge en lokal zimbabweansk organisation (ngo) dør 20 mennesker daglig i fængslerne.

FN's træplantningsprogram har rundet de 4 milliarder

FN's Udviklingsprogram (UNEP) oplyser, at dets kampagne for træplantning nu har rundet 7 milliarder træer over hele verden. Tusinder af mennesker er engageret i dette program, som når ud til 166 af FN's medlemslande. En milepæl blev nået, da Etiopiens landbrugs-

ministerium oplyste, at det i løbet af 2008 havde plantet 687 mio. træer. Vidt forskellige sammenslutninger har deltaget: Verdensspejderbevægelsen (28 mio. medlemmer i 160 lande), plantede således 65.000 træer. Hertil er kommet FN-soldater i Østtimor, Elfenbenskysten, Sudan (Darfur), Libanon, Haiti, Congo, Georgien, Liberia og Vestsahara, der også gav en hånd med. Tyrkiet har meddelt, at dette land alt i alt har plantet 300 mio. træer. Andre lande "i millionklassen" tæller Pakistan og Turkmenistan. Træerne skal iflg. UNEP bidrage til at bevare jord og vand, begrænse sneskred og ørkenspredning, beskytte kystområder samt optage CO₂ (altså begrænse udslippet).

42 mio. nu på flugt fra hjemstavnene i hele verden

I alt 16 mio. mennesker registreredes i 2008 som flygtninge og asylsøgere af FN's Flygtningehøjkommissariat, altså de mennesker, der har krydset en grænse for at finde sikkerhed udenlands. Men lægges hertil de 26 mio., der måtte forlade deres hjemstavn og søge tilflugt andetsteds i deres eget land, er det totale antal hjemstavnsfordrevne oppe på 42 mio. 80 pct. kommer fra udviklingslandene. Langvarige indre stridigheder har især præget Colombia, Irak, Congo og Somalia, hvorfor særlig mange er flygtninge herfra. Omkring 11 mio. mennesker er taget tilbage til deres oprindelsesland i de sidste ti år, som oftest ved UNHCR's mellemkomst.

Palau modtager tidligere Guantamo-fanger

Den lille stillehavsstat Palau har indvilget i at modtaget 17 frigivne Guantamo-fanger fra USA. Der er tale om uighurer fra Kina, altså et muslimsk mindretal, som nu skal prøve at finde sig til rette i den lille ø-stat på sammenlagt 458 kvadratkilometer. Iflg. Palaus præsident Johnson Toribiong er der dog tale om en midlertidig ordning. Ingen skal altså tvivle på, at tidligere Guantanamo-indsatte fortsat behandles som pariaer i denne verden – andre er havnet i Albanien. USA har for resten lovet Palau 200 mio. \$ i langsigtet udviklingsstøtte, men afviser at det har noget med placeringen af de kinesiske uighurer at gøre.

USA beholder alligevel sin militærbase i Kirgisistan

Den centralasiatiske republik Kirgisistan har ombestemt sig vedrørende den amerikanske militærbase i Manas – nu kan amerikanerne alligevel beholde den, dog mod en klækkelig forhøjelse af lejen plus nogle mindre restriktioner på stedet. Basen har været af væsentlig betydning for brændstofpåfyldning af fly på vej til Afghanistan, men russisk pres og løfte om et lån til to mia. \$ førte i februar til en opsigelse af den kirgisiske-amerikanske aftale. USA er nu gået med til at forhøje lejen fra 17,4 mio. \$ til 60 mio. \$ årligt.

Over 20 mio. landminer spredt over Irak

Antallet af ueksploderede landminer i Irak andrager 20 mio., mens der er 2,6 mio. klyngebomber. Efter at landet i 2008 tilsluttede sig Ottawa-traktaten, som forbyder produktion, eksport og brug af landminer, er 20 kvadratkilometer jord blevet mineryddet, mens 276.658 personer har fået træning i at undgå ulykker. Den økonomiske genrejsning af Irak hindres ved at større landområder, der kunne dyrkes, må ligge uopdyrket hen på grund af minefare.

Salget af håndvåben er steget med 28 pct. i perioden 2000- 2006

Det globale salg af små og lette våben skønnes at være steget med 28 pct. i en femårig periode mellem år 2000 til 2006, oplyser det schweiziske Institut for videregående Internationale og Udviklingsstudier. De ledende eksportører af den type våben, særlig pistoler og revolvere, er USA, Italien, Tyskland, Brasilien. Amnesty International har tidligere gennemført verdensomspændende kampagner mod den lette adgang til disse våben.

Sikkerhedsrådet forlænger embedsperioden for dommere ved de internationale straffetribunaler

Sikkerhedsrådet har forlænget den periode, hvor dommere sidder ved straffetribunalerne for Eksjugoslavien og Rwanda, nemlig til den 31.december 2010. Det betyder formelt set, at tribunalerne i hvert fald vil fungere til den

tid - men det antages at deres funktionstid vil blive forlænget helt til 2013. Det gælder otte permanente dommere og tre såkaldte *ad litem*-dommere, dvs. de, der midlertidigt er kaldt til Haag og Arusha (Tanzania), hvor de to domstole har sæde.

Journalist ved den arabiske tv-station Al Jazeera og tidligere Guantanamo-fange vil sagsøge USA

Sami al-Haj, journalist ved den arabiske fjernsynsstation Al Jazeera i Qatar og 2002-2008 fange i det berygtede amerikanske fængsel Guantanamo, vil sammen med andre eksfanger fra Guantanamo anlægge et såkaldt gruppesøgsmål mod USA's tidligere præsident George Bush m.fl. tidligere amerikanske regeringsmedlemmer for ulovlig tilbageholdelse og tortur. Sudaneren Sami al-Haj arbejdede som fotograf, da han blev fanget i 2002 - for først seks år senere at blive løsladt. Sagen rejses formelt af en sammenslutning kaldet 'Guantanamo-centret for Retfærdighed', baseret i Schweiz.

Banladesh' piger bliver gift alt for tidligt

Det fattige Bangladesh' piger bliver gift alt for tidligt, fremgår det af en rapport fra FN's Børnehjælpefond UNICEF. Det problem deler landet med mange andre, men her har vi altså friske tal fra rapporten 'Børns situation i verden anno 2009'. 64 pct. af pigerne bliver gift inden de er fyldt 18 år, en tredjedel af pigerne mellem 15 og 19 er gravide.

Hertil skal bemærkes, at meget unge mødre med større sandsynlighed får vanskeligheder under en fødsel end voksne kvinder. Gennemsnitsalderen for brude er 16,4 år i Bangladesh - 18 måneder under den lovlige minimumsalder for at indgå ægteskab i dette land. Men mange forældre haster med at få deres døtre gift af angst for at medgiften skal stige med alderen.

Demobilisering i Sydsudan markerer ny fase i udsoningen mellem Nord- og Sydsudan

Tusinder af tidligere krigere fra det sydlige Sudan har nu nedlagt deres våben og er blevet hjemsendt for at indgå i et større reintegrationsprogram, forestået af FN's Sudan-Mission (UNMIS), FN's Udviklingsprogram (UNDP), Verdensfødevareprogrammet (WFP) og Verdenssundhedsorganisationen (WHO). Ved sin fulde afslutning skulle det gerne omfatte 180.000 soldater fra Sudans hær og den sydsudanske Folkets Befrielseshær (SPLA) Der er dog stadig problemer med at skaffe penge til det hele: 340 mio. \$ er behovet for en tre-årig periode - foreløbig har forskellige stater lovet 88 mio. \$.

Stammefejder i Sydsudan har fordrevet 250.000 mennesker fra deres hjemstavn

Omkring 40 pct. af befolkningen i Sydsudan lever under kritiske forhold, fordi stammefejder gør tilværelsen usikker, oplyser FN's humanitære koordinator i regionen Lise Grande. De har siden januar kostet 2000 menneskeliv,

mens 250.000 er drevet på flugt til andre dele af Sydsudan. Uroen hænger sammen med mangel på regn og en deraf følgende fødevarekrise. Samtidig kæmper den sydsudanske delstatsregering med budgetunderskud. 1,2 mio. mennesker her er helt afhængige af mad fra Verdensfødevareprogrammet WFP. Over 90 af befolkningen lever for under 1 \$ om dagen, 97 pct. har ingen adgang til rent drikkevand. Hver syvende kvinde i den fødedygtige alder skønnes at ville dø på grund af komplikationer under graviditet.

750.000 hjemstavnsfordrevne pakistane- re vender nu hjem

Omkring 765.000 af de to mio. pakistane-
re, der tidligere på året blev fordrevet
fra deres hjem i det nordvestlige Paki-
stan, er nu vendt hjem efter at den pa-
kistanske hær har ryddet provinsen for
Taliban-styrker. De resterende frister
stadig tilværelsen i lejre. Men nye kam-
pe brød i august ud i distriktet Buner
og sendte 35.000 på flugt. Der er med
andre ord stadig mere end nok at gøre

for Børnehjælpefonden (UNICEF), FN-
særorganisationen for Undervisning,
Videnskab og Kultur (UNESCO) og
Verdensfødevareprogrammet (WFP).

Danmark har nu ratificeret FN's handicapkonvention

Konvention om Rettigheder for Perso-
ner med Handicap trådte for Danmarks
vedkommende i kraft 23. august i år.
Fysisk såvel som psykisk handicappede
sikres herefter samme rettigheder som
andre personer, ligesom alle former for
diskrimination af handicappede forby-
des. De skal endvidere have ret til re-
habilitering. Dette gælder også tortur-
ofre. Danmark har foreløbig ikke -
modsat 43 andre lande - tilsluttet sig en
frivillig tillægsprotokol om individuel
klageadgang og en international over-
vågningskomité. USA's præsident Ba-
rack Obama ventes snart at bede det
amerikanske senat om at ratificere kon-
ventionen. Læs handicap-konventionen på

<http://www.clh.dk/index.php?id=141>

7

BØGER anmeldt af Henrik Døcker

Forbrydelse og politik – ofte forbundet

Misha Glenny: *McMafia – Kriminalitet på tværs af grænserne*, 472 sider, Gyldendal. Den britiske journalist Misha Glenny giver i denne store bog et dybt fascinerende – og skræmmende – indblik i de omfattende former for organiseret kriminalitet, der skjuler sig bag mange af verdens regeringer. En anerkendt beskrivelse af vestmagternes svaghedspolitik over for det nazistiske Tyskland i 1930'erne bar titlen "Forbrydelse og dumhed", Glennys bog kunne også have heddet: "Kriminalitet og politik". Der er meget mere samspil mellem mange af verdens politiske magtudøvere og den kriminelle underverden, end man umiddelbart skulle tro.

Glenny, der bl.a. har arbejdet for det britiske dagblad *Guardian* og *BBC*, har rejst i det meste af verden og gennemført over 300 interviews med politifolk, lejesoldater, mafiabosser, jurister foruden ofre for den organiserede kriminalitet. Utrolig mange lag af den viden, vi ellers har og har fået, om de kommunistiske landes overgang til privatkapitalisme, om pengevask i flere verdensdele, om våben-, diamant- og narco-smugling eller menneskehandel m.m.m. skrælles af af denne forfatter.

Det var under sin tid som BBC-

korrespondent under krigene i Eksjugoslavien i 1990'erne, at Glenny blev opmærksom på hvordan en mængde krigsbytte fra nedbrændte og plyndrede landsbyer dannede en slags startkapital for kriminelle 'firmaer'. Men i virkeligheden var kriminelle elementer allerede dybt involveret i alle jerntæppe-landenes overgang til en slags privatøkonomi.

Han påpeger, at *globaliseringen* med dens liberalisering af finans- og varemarkeder sammen med kommunismens fald har styrket hvad han kalder *skyggeøkonomien*, som iflg. Verdensbanken og forskningsinstitutter i Europa og USA i dag skønnes at stå for 15-20 pct. af den totale omsætning af varer. Men desværre virker international politik, sådan som den f.eks. udøves gennem FN, ikke altid fremmende i kriminalitetsforebyggelsen! Det kan man således sige om FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 754, der i maj 1992 indførte økonomiske sanktioner mod Serbien/Montenegro.

Den førte nemlig iflg. forfatteren til, at det krigshærgede, forarmede og traumatiserede Balkan blev én stor forbryderbande og smuglerrede. Så stor, at der endog opstod et samarbejde på tværs af de etniske skel. Den internationale våbenembargo mod *alle* de jugoslaviske delstater, som var på vej til

selvstændighed, førte bl.a. til stor indsmugling af våben fra Sydamerika til Kroatien. Bosnien- Hercegovinas muslimer (i dag ofte kaldet bosniakker) fik mange penge tilført fra Saudi-Arabien, Pakistan, Sudan m.fl. lande til sine hemmelige våbenindkøb.

Opløsningen af Sovjetunionen skabte iflg. Glenny 'verdenshistoriens største tyveri'. Mens Valutafonden (IMF) tilførte Rusland milliarder for at stabilisere økonomien, sendte oligarker endnu større summer til obskure banker over hele kloden i spekulationsøjemed. Den russisk-jødiske immigration til Israel tog for alvor fart efter at Jerntæppet gik op, og inden år 2000 var der ankommet én million, hvorved disse russere kom til at udgøre 15 pct. af Israels befolkning. Men ca. 60 pct. af de russiske immigranter var akademikere (mod 30-40 pct. af den faste befolkning). Det skabte sociale spændinger og udløste - sådan som man må læse Glenny - i længden også kriminalitet. Israelsk politi anslår, at russerne siden kommunismens fald har hvidvasket mellem fem og ti milliarder dollars i israelske banker.

Blandt de ekstraordinære forholdsregler, som terroraktionerne 11. september 2001 udløste, blev naturligvis også nøje at følge internationale pengestrømme. Men, som det prægnant udtrykkes: Hvidvaskning af penge og finansiering af terrorisme er to vidt forskellige ting: I det første tilfælde, forsøger man at vaske beskidte penge rene, i det andet er der tale om rene penge, der bliver beskidte. - Hvad angår de direkte invol-

verede i 11. september viste det sig, at 11 af de 16 flybortførere havde deres penge fra Dubai. Der gik derfor ikke lang tid før repræsentanter for Washingtons mange "lov-og-orden-organisationer 'sadlede deres heste' og red ind i ørkensheikdommet".

Om det p.t. stærkt urohærgede Nigeria hedder det, at landets elite er blevet meget rigere i dag end de fleste i Vesten har fantasi til at forestille sig - det skyldes profitterne fra olieindustrien. Men iflg. Glenny er staten nærmest 'privatiseret', så Nationalbanken ingen penge har. Den bjergsomme og magtfulde elite beriger sig samtidig med, at levealderen er faldet fra 54 år i 1995 til 43 år i 2006.

Vi kommer vidt omkring i verden i denne meget oplysende og velskrevne bog - fx også til Congo, hvis endnu ikke afsluttede borgerkrig, indledt i 1998, - hvad angår antallet af krigsførende parter og af dræbte (4 mio.) kun kan sammenlignes med 1. Verdenskrig. De hærgende hære har i tidens løb stjålet *alt* hvad de kom i nærheden af, ikke alene diamanter og grundstoffet coltan (der bl.a. brugs til mobiltelefoner), men såmænd også gorillaer!

Fordi organisationer som *Taliban* og *al-Qaeda* finansierer deres terroraktiviteter gennem narkohandel, er de meget vanskelig at ramme. Det eneste man kan kunne gøre for at begrænse deres aktiviteter, ville være at legalisere handelen med narkotika, mener Glenny. Såvel "krigen mod terror" og "krigen mod

narko" har indtil nu været fiaskoer – set i en større sammenhæng. Kokainen fra Colombia er fx i dag billigere og lettere at købe i USA end nogensinde før. Og selv om narkohandelen kun udgør tre pct. af bruttonationalproduktet i Colombia, er det stadig mere end rigeligt til at opretholde mindst to private hære (bl.a. FARC).

Der er megen anden solid viden at hente, bl.a. om cyberkriminalitet, om korruption på højt plan, om nordkoreansk pengeforfalskning, menneskesmugling m.m.m. Det beskrives også, hvordan den organiserede kriminalitet er et udtryk for store sociale uligheder i denne verden. Man er nogle illusioner fattigere efter at have læst denne bog.

En danskers 'bekendelse' til Frankrig

Erling Bjøl: *Den franske forbindelse – Fra Holger Danske til Sarkozy*, 288 sider, Gyldendal

Få danske har som Erling Bjøl overblik over vor tids historie, men i øvrigt også dens forudsætninger længere tid tilbage. Derom vidner hans imponerende store forfatterskab og de klummer han fortsat, i dag 90 år gammel, leverer i "Politiken". Hans tidlige fascination af Frankrig dannede baggrund for, at han som journalist i to perioder kom til at være Paris-korrespondent, først for "Information" og siden for "Politiken". Og selv om han har skrevet sine erindringer i to bind og en bog om general de Gaulle har han på ingen måde udtømt

sin viden, sine ideer og tanker i øvrigt om just Frankrig.

I denne bog søger han at sammenkæde hvad han roligt kan kalde "sine to fædrelande" (hans kone er fransk). Selv om han lægger 'folkeligt' ud med en længere beskrivelse af det spiselige, herunder alt det gode *fra havet*, man kan få i Frankrig, af de mange oste og – som noget, der vil overraske de fleste – de mange *honingsorter*, man kan købe i det franske, ja så er bogen som helhed stærkt præget af forfatterens hang til historien. Og her skal læseren holde ørene stive.

Bjøl, der først tog magisterkonferens i sammenlignende litteratur, blev efterfølgende den første professor i international politik ved cand. scient. pol.-studiet ved Århus Universitet. Men grundlæggende er han skribent med en mageløs evne til at sammenkæde det nutidige med det fortidige. Som en sand kosmopolit har han tilbragt mange år i udlandet, ikke mindst Frankrig, men det skal her bemærkes, at han 1949-51 var den første danske korrespondent ved FN, nemlig til Danmark Radio.

Frankrig og Danmark delte i sommeren 1940 – to år efter at Bjøl som rygsækturist første gang kom til Frankrig – skæbne i den forstand, at de begge var besat af tyske tropper – som forfatteren bemærker. Siden hen skulle meget skille de to lande, ikke mindst behandlingen af jøderne. Allerede i oktober 1940 vedtog Frankrig uden tysk pres en lov-

givning, som udelukkede jøder fra offentlig ansættelse og begrænsede deres private forretningsvirksomhed. Jovist, antisemitismen i dette land havde dybe rødder – tænkt blot på Dreyfus-affæren i slutningen af 1800-tallet. Over 70.000 franske jøder gik siden hen til grunde efter deportation til tyske koncentrationslejre.

Bjølts ridt gennem historien med hovedvægt på det franske – men med mange spændende og interessante referencer til Danmark og den påvirkning Frankrig har haft på os – skal ikke her følges i nogen som helst enkeltheder. Som sædvanlig i Bjølts historisk-politiske værker præsenteres læseren for et væld af personer, årstal og ”historiske gerningssteder”. Og undertiden så mange, så en læser uden mange forudsætninger har svært ved at følge med. Men lad os springe frem til ”det europæiske revolutionsår” 1848.

Der var nok at være utilfreds med dengang – i befolkningerne. I Frankrig havde blot 248.000 ud af en befolkning på 35,5 mio. valget. Vældige demonstrationer i Paris sendte dønminger ud i hele Europa, også til København. Men man skal være mere end almindelig godt inde i sin Danmarkshistorie for klart at se forbindelserne, Bjølts henvisninger til politikere og kongelige personer henvender sig til tydeligvis til den læser, som husker hele handlingsforløbet, herunder forholdet til Slesvig-Holsten mv., og linjen trækkes ikke direkte til vores første grundlov 1849.

Bjøl forfølger ikke dette med det for franskmændene så karakteristiske *svælg* mellem teori og praksis (fx at franske kvinder – uanset at det var Frankrig som kom med erklæringen om borgernes og menneskets ret i 1789 – første fik stemmeret i 1944, mens danske fik det i 1915). Han er forståelig nok forsigtig med generaliseringer: ”At overføre det ene lands løsninger på det andet er vel sjældent muligt”, som han skriver. ”Et fredeligt og frugtbart samarbejde [mellem Europas nationer] forudsætter først og fremmest at lære at forstå, hvorfor de er anderledes”. Den franske politiker Simone Veil har sagt: ”Europas rigdom er mangfoldighed. Dets styrke er samdrægtighed”.

Selv om vide kredse i Frankrig i de senere år har fattet stor interesse for det nye begreb *fleksikuritet*, altså dette at arbejdsmarkedets parter i Danmark finder løsninger efter fælles forhandlinger, at man har hvad der er blevet kaldt en *forligskultur*, så er det svært at omplante fx til Frankrig. Det ligger iflg. Bjøl i den forskelligartede *organisationsstruktur*. I Danmark er der en høj *organisationsprocent* i en samlet fagbevægelse, i Frankrig er man splittet med en lav *organisationsprocent*. Og trods den trefløjede franske fanfare fra revolutionens tid: *Frihed, lighed, broderskab*, så er der meget større forskel mellem høj og lav i det franske samfund af i dag end hos os.

Disse sluttelige betragtninger om hvad der skiller to europæiske stater, Danmark og Frankrig, med deres mange lighedspunkter i en bekendelse til de-

mokrati, eksistensen af et velfungerende civilsamfund og en stedsevarende respekt for menneskerettighederne kan så lejre sig hos læseren. Til eftertanke om hvor svært det til alle tider må være at eksportere disse realiteter til udviklingslandene, for slet ikke at tale om borgerkrigshærgede vakkelvorne stater som Afghanistan, Irak eller Somalia... Hvor få vil anse dem som idealer!

Japans opgør med en fortid, man gerne fortier

Asger Røjle: *Undskyld på japansk - Japans fortid og nutid i krig og fred*, 191 sider, Gyldendal.

Ikke ofte udkommer der bøger på dansk om det moderne Japan, så det må hilses med tilfredshed, at journalist Asger Røjle har begået denne lille bog om japanernes forhold til deres nutidshistorie - på godt og på ondt. Røjle boede i perioden 1989-95 i Tokyo som korrespondent for en række skandinaviske medier og er japansk gift. Han arbejder i dag for Danmarks Radio.

En del af bogen kredser om det kontroversielle tempel *Yasukuni* i Tokyo, der som forfatteren bemærker, er blevet gjort til et åndeligt center for den politiserede version af shinto-religionen. Det sorterer endog under ministerierne for hæren og flåden, og der er i moderne tid skabt tradition for, at japanske familier benytter dette tempel til at ære de fædre og sønner, der er faldet i kamp for fædrelandet. Det er dog ikke sådan, at nogen er begravet ved templet, men det rummer navnene på 2,5 mio. døde

japanere, heraf de 2 mio., der dræbtes under 2. Verdenskrig.

Yasukuri var lukket i årene lige efter krigen efter ordre fra den amerikanske besættelsesmagt. Efter genåbningen i 1961 er det blevet renoveret flere gange. Det museum, der er indrettet i tilknytning til templet, giver indtryk af, at Japans aggression under verdenskrigen var rimelig og kan retfærdiggøres. Japan var faktisk fredselskende, men blev nødt til at gå ind i krigen på grund af USA's blokade af energiforsyninger til Japan, hedder det.

Frihedsmuseet i Hiroshima, mod hvilken verdens første atombombe blev kastet i 2. Verdenskrigs slutfase, fortalte i begyndelsen alene om de ødelæggende virkninger af bomben og de mange ofre. Men i 1994 åbnede en ny afdeling, som - gennem plancher, statistikker og gamle fotos - ikke lægger skjul på det japanske militærs handlinger og krigsforbrydelser i Asien. Her gengives fx nøgternt den amerikanske regerings begrundelse for at kaste a-bomben: At undgå endnu flere tab af menneskeliv ved en landkrig i selve Japan.

Hvad der er nok så vigtigt, så omtales endog *Nanjing-massakren* i 1937, hvor omkring 250.000 mennesker omkom ved den japanske hærs erobring af denne kinesiske storby. Men der er megen splid i det japanske samfund om hvor langt, man skal strække sig i selverkendelse, og der er til stadighed politikere og borgergrupper, som stærkt

modsætter sig sådanne mere generelle tilkendegivelser af japansk skyld.

Det er væsentligt, når Røjle citerer en japansk fredsforsker for at netop byerne Hiroshima og Nagasaki blev atombombet, fordi de havde stor betydning for den japanske krigsførelse. Der var rustningsindustri og militære anlæg af betydning. Men problemet med japanernes selvforståelse og erkendelse af hærens og regimets grusomheder over for adskillige folkeslag i Asien stikker dybere. Det tør siges, at denne 'proces' har været betydelig længere under vejs end den i Tyskland efter 2. Verdenskrig.

Der var i 1990'erne, at grupper af japanske lærere - efter instruks fra Undervisningsministeriet - inddrog formuleringer som at Japan havde påført sine asiatiske nabolande "uudholdelige lidelser" - med den følge at der dannedes selskaber til forsvar for den japanske ære. De talte om et eftergivende historiesyn med en overdreven selvfordømmelse.

Af stor betydning er den bedring i forholdet til Kina, der har fundet sted, siden de to lande i 1972 blev enige om at optage diplomatiske forbindelser. Japan har aldrig ydet nogen egentlig krigsskadeserstatning, men det har ydet lån til et samlet beløb af omkring 1500 milliarder kr., anfører Røjle. Man kan roligt kalde de to magter for en slags "arvefjender" Men Japan har som bekendt modtaget en del kulturel inspiration fra Kina - dog i et vist omfang formidlet via Korea.

Afgørende er, at Kina er blevet Japans største handelspartner, og at en del japanske firmaer endog har etableret sig i Kina. Hvad der bekymrer japanerne er imidlertid, at det af en Verdensbank-analyse fremgår, at Kina vil overhale Japan - med verdens næststørste økonomi i år 2020 (nuvel det var forudsigelser før den nuværende finanskrise).